BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARNING IJTIMOIY ONGINI SHAKILANTIRISHDA ERTAKLAR AHAMIYATI

Karimnazarova Vazira
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
“Boshlang‘ich ta’lim” yo‘nalish 2 kurs talabasi

Anntotatsiya: ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarning ijtimoiy ongini shakillantirishda xalq og‘zaki ijodi janiri bo‘lgan ertaklarning o‘ziga xos xususiyatlari bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: Ertak, xalq og‘zaki ijodi, milliy tarbiya, metodika, qadriyat.

Аннотация: В данной статье описываются особенности сказок, которые являются жанром народного устного творчества, в формировании общественного сознания учащихся начальной школы.

Ключевые слова: Сказка, народное устное творчество, национальное воспитание, методология, ценность.

Annotation: this article describes the peculiarities of fairy tales, which are a genre of folk oral creativity in shaping the social consciousness of elementary school students.

Keywords: fairy tale, folk oral creativity, national upbringing, methodology, value.

O‘zbek xalkiga xos milliy hususiyatlar, uning milliy madaniyati, ilm-fan, san’at va adabiyot soxasida erishgan yutuqlarida, oilaviy turmush tarzida bola tarbiyasida qullangan usul va tadbirlarda nomoyondir.

Yosh avlodni xayotga tayyorlashda ko‘p asrlar davomida qullangan usul va vosita tadbir shakllari, urf-odat va an’analar, tarbiya xaqidagi g‘oyalar-xayotiy tajribalar o‘zbek halk pedagogikasida mujassamdir.

Ertak xalq og‘zaki poetik ijodining asoaiy janirlari biri to‘qima va uydurmaga asoslangan sehirli sarguzasht va maishiy xaraktirdagi epik badiy asar. Asosannasir shakilida yoziladi. Ertak hayot va haqiqatning hayoliy va hayotiy uydurmalar asosida tasvirlanganiligi tilsim va sehr vositalariga asoslanishi voqiya va haraktirning ajoyib g‘aroyib holatlarida kechishi qahramonlarining g;ayritabiy jasorati bilanfolklorning boshqa janrlaridan farq qiladi. Ertaklarda uydurma muhim mezon bo‘lib sujet voqiyalarining asosini tashkil etadi. Ertaklar ikki guruhga hayoliy va hayotiy uydurmalar asos bo‘lgan. Ertakni hayotiy uydurmalar aoso bo‘lgan. Ertaklarga bolish mumkin. Xayoliy uydurmalar asosidagi. Ertaklar sujeti mojizali sehrli hayotiy uydirmalarga asoslanadi.

Ertaklar bolajonlar uchun qiziqarle bolishi lozim ertaklarda asosan uch maqsadda hikoya qiladi. Birinchidan udiyal qahramoning jasorati yozuv kuchlariga qarshi chiqib xalq manfatini himoya qilish ikkinchidan asosan bosh qahramonlarining o‘zga yurt malikalariga yoki parizodlariga oshiq bo‘lib uylanish kasalga dori kasalga dori topishi aajidar va devlar olib qochgan kishuilarining ozod qilishi uchunchidan esa adolatsizlikka zulimga qarshi chiqishi kabi maqsadlar bayon qilinadi. Ertaklar mishiy sehi jodu to‘qima uydurmali va estitik tarbiyali majoziy fantastic hajviy ertaklarga bolinadi. Maishiy ertaklar ki\o;proq zulim va adolatsizlikka qoralanadi [“uch og‘aini botirlar”, “oygul bilan Bahtiyor”, “Tohir va Zuhra’’,”farhod va Shirin”,”zolim opodisho va boshqalar] masalan “uch o‘g‘a ini botirlar“ ertakdagi ota nasihat bilan boshlanadi. Bunda ota kambag‘al likn hayot tajribalariga boy bolgan shaxs boshqa variatlarga esa shox bo‘lib o‘g‘illari shahzodalardir. ular oq kongil va jasur yigitlar bo‘lishadi. Uch og‘a ini botirla juda ko‘p mashaqatlarni boshidan otkazadi ular juda oq ko‘ngil bo‘lganligi sababli juda ko‘p insonlarga yordam beradi ular barchani oldida olqish va obru topadi ular juda ko‘p yaxshi ishlarni qilishadi chunke ularni yoshligidan ota- onasi tarbiyalaydi ular barcha o‘zida bolgan hamma hislatlarni farzandlarida bo‘lishini xoxlaydi. Uch og‘a ini botirlar hamisha bir birini qo‘llab quvatlaydi yaxshi yomon kunida hamisha yonma yon turishadi va bir biriga bo‘lgan mehri yanada yaqinlashtiradi va hamjihatlikda ishlashga chorlaydi. Malikani yovuz kuchlardan qutqarishi, qishloq axolisinin devlardan saqlab qolishi tinch axolini yovuzlar qurshab olganda ulardan saqlab qolishi bu ularning mardligi va oq kongilligi ekanligidan dalolat beradi. Bolajonlar eng avvolo tarbiyani ota onasidan olishi va ularning buir biriga bo‘lgan munosabatidan o‘rganadi.

Bir kattani bil bir kichikni
Inson odobi bilan,
Osmon oftobi bilan.
Kattaga salom ber;
Kichikka- kalom
Kattani hurmati qarz
Kichikka salom farz

Bolojonlarga shuni aytish keraki bolajoinlar uchun ertak ezgu goyani ilgari suradiertak bolajonlar uchun va eslab qolish va yaxshilik qilishga filirlshga undaydi ular hayotda yaxshilik vayomonlik bolishi va hamisha yomonlikda foyda yoqligini dostlari oldida uyalib qolishi mumkinligini biladfilar yaxshilik hamisha g‘olib bolib chiqish va ularni hamma hurmat qilish uchun chorlaydi bolajonlarni hamisha yaxshilikka o‘rgatish kerakligini kattalarga salom berishni va yol berishni orgatishimiz lozim. Biz ota- onalar hozirda tarbiyalanib kelayotga yoshlarimizga eng avalo hurmat izatni orgatayli ishimiz deb farzandlarimizga bo‘lgan e’tiborimizni susaytirmaylik.

Фойдаланилилган манбалар:

1. Халк педагогикаси-инсон камолотининг асоси. 1-5 китоблар. Т. 1992й.
2. Ўзбек халк эртаклари. Т. “Уктувчи” 1988 й ва хк
3. **https://ziyouz.uz/ozbek-xalq-ogzaki-ijodi/ozbek-xalq-ertaklari/**